

Vår mäktige granne i vardagen

Tankar kring John le Carrés bok »Den trägne odlaren«

I bland händer det att man ramlar över böcker som får en att tänka till i den kliniska vardagen. Reflektera en stund och se på yrkesrollen i ett litet annorlunda ljus. Det behöver inte vara de stora litterära mästerverken, de imponerande tegelstenarna som alla talar om men få har läst. Det kan vara en mer modest bok med blygsammare litterära ambitioner, men som likväl lämnar en envig fråga efter sig.

En sådan bok är John le Carrés »Den trägne odlaren« (Bonniers, 2001, 551 sidor, utmärkt översättning av Sam J Lundwall). Den är en thriller men också något annat, och den gav mig inte någon ro under jul- och nyårshelgen. Utan att skämmas det minsta smög jag mig undan lutfisken och sjönk ned i Carrés livsfarliga värld, där intet är som det synes vara. I synnerhet inte den människoälskande läkemedelsindustrin.

John le Carré är ju spionthrillers absolut mästare – i roman efter roman har han envetet kartlagt såväl spionens grå vardag som hans gåtfulla inre landskap. En gång för alla har han givit oss bilden av underrättelseverksamhetens skamfylade verklighet under efterkrigstiden.

»Den trägne odlaren« ställer viktiga frågor. Visst ger den en något skruvad, kanske väl konspiratorisk bild av den internationella läkemedelsindustrin. Men den sätter ljuset på en fråga som vi läkare aldrig kommer undan – vårt komplicerade förhållande till läkemedelsindustrin, denna mäktiga granne i vår vardag.

Vad gör då en thrillerförfattare, när världsbilden förändras, muren monteras ned och det stora kärnvapenkriget ersätts av regionala småkonflikter, terrorattacker och asymmetriska konflikter, som det heter på säkerhetspolitiskt språk?

Svaret är enkelt, ty le Carré har inga som helst problem med den nya kartan. Enligt honom har bara nya aktörer dykt upp. Lika ondskefulla som de gamla, bara så mycket mer slipade och mer sofistikerade. Oftast är det onda numera klätt i en välskräddad kostym, gärna i form av multinationella bolagsbildningar med gott renommé, stor kassakista och väl-drillade PR-avdelningar. Som exempelvis den internationella läkemedelsindustrin.

»Den trägne odlaren« är en i alla avseenden tät historia. Utan större åthävor, men med underdriftens sparsamma psykologi, och det utsagda som stilmedel väver han en väv av ondska, girighet – men också idealism – och en spirande vilja till det goda.

Men det sistnämnda sitter trångt i de multinationella läkemedelskoncernerna som likt gamla tiders imperier spänner över kontinenterna, och prövar läkemedel där det är som billigast. Enligt le Carré sker det på de utslagnas marknad, i de fattigaste vråna, i en av medierna föga belyst u-värld.

Detta går långsamt upp för den fridsamme UD-tjänstemannen Justin Quayle

Att vara doktor

när han nystar i härvan runt sin vackra hustrus tragiska död på den kenyanska landsbygden. Quayle, som egentligen hellre ägnar sig åt att hitta den rätta torra jordmånen för sin fresiaodling – en äkta le Carré-hjälte således – manövrerar sig sömngångaraktigt in i en gastkramande tunnel utan slut, där Hennes Majestäts UD verkligen inte utmärker sig, och där man undrar vems intressen säkerhetstjänsten egentligen tjänar.

»Den trägne odlaren« ställer viktiga frågor. Visst ger den en något skruvad, kanske väl konspiratorisk bild av den internationella läkemedelsindustrin. Men den sätter ljuset på en fråga som vi läkare aldrig kommer undan – vårt komplicerade förhållande till läkemedelsindustrin, denna mäktiga granne i vår vardag.

Vi har alla våra egna lösningar och strategier inom detta viktiga och känsliga område. le Carré har inte mycket till övers för köpta läkare, industrifinansierade forskningsinstitutioner och de entreprenörer som manövrerar i det töckniga gränslandet mellan forskning, marknad och läkaretik.

I hans värld är detta inte endast en fråga för mer eller mindre animerade diskussioner till kaffet med även efter läkemedelsmiddagen. Utan helt enkelt en fråga om liv och död. För bokens fåtaliga hjältar. Och för patienterna.

Rolf Byström
distriktsläkare, Stockholm
rolfbystrom@hotmail.com